

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף ל

אמר ר"י אמר שמואל כל שהוא ליפתן. כל דבר שנאכל כליפתן (– כמלפת את הפת) שיעורו כמו שאוכלים אותו עם הפת במזון שתי סעודות, וכל דבר שאינו לפתן שיעורו כשהוא נאכל בפני עצמו. בבשר צלי נחלקו הדעות. הפרסיים היו סוּעֵדִים בחתיכות צלי בלבד ללא פת. האם ניתן להביא משם ראייה לכלל העולם?

בגדי עניים לעניים. יש כלל בדיני טומאה שחתיכת בגד צריכה שיעור מינימאלי בשביל לקבל טומאה. לעניים שמשתמשים גם בחתיכות קטנות של בדים – שיעור הבגד לקבל טומאה הוא שלוש אצבעות על שלוש אצבעות, אבל לעשירים – שיעור הבגד שלושה טפחים.

רשב"א אומר מערבין לחולה ולזקן. חולה וזקן שאוכלים מעט יותר מכל אדם שיעורם לעירוב כפי מאכלם. מאידך אדם ענק שאוכל הרבה שיעורו כאדם בינוי, כי הולכים לקולא בעירוב.

רשב"א אומר עוג מלך הבשן. יש כלל בדיני 'טומאת אוהל' שבית שיש בו מת – כל הנמצא בבית טמא. ואפילו העומד מאחורי דלת היציאה תחת המשקוף טמא, כיון שהטומאה (המת) עתידה לצאת משם. ואם יש בבית כמה פתחי יציאה – כולם טמאים, מכיון שאיננו יודעים באיזו דלת יוציאו את המת. אבל אם יש בבית פתח של ד' טפחים ופתחים נוספים קטנים יותר, רק הפתח של ד' טפחים שהוא הראוי ליציאה מטמא.

אם מת בבית אדם ענק כ'עוג', גודל הפתח המציל את שאר הפתחים מהטומאה הוא לפי הגודל הראוי לענק כמותו [ולא הולכים כאן לפי גודל הפתח הבינוני המתאים לכל אדם, שהוא כאמור ד' טפחים]. ואם אין פתח כזה, וצריכים להרחיב את אחד מפתחי הבית הקטן למידותיו: אם יש שם כמה פתחים קטנים שווים בגודלם – כולם טמאים. אבל אם יש בבית פתח אחד גדול יותר משאר הפתחים – רק הוא טמא, מכיון שודאי ירחיבו אותו בשביל להוציא את המת.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

הנודר מן המזון מותר (באכילת) מים ומלח. כל המאכלים שבעולם מזינים את הגוף חוץ ממלח ומים. אבל כל המאכלים אינם משביעים חוץ מחמשת מיני דגן שנקראו 'מזון'. משום כך מבאר רב הונא שכוונת המשנה לאדם שנדר בלשון 'כל הזן עלי' שהוא אסור בכל המאכלים שמזינים את הגוף חוץ ממים ומלח, אבל אם היה נודר בלשון 'כל המזון עלי' היה אסור רק בחמשת מיני דגן שמשביעים את הגוף.

מעשה ברבי יוחנן שאכל פירות גיבסר הגדלים באזור הכינרת, שהיו פירות מתוקים מאד וגדולים מאד (עד שמאה פירות לא נכנסו בסל גדול שלוש סאים = יותר מ-24 ליטר – לדעה המקטינה בשיעורים), וכשסיים רבי יוחנן לאכול מאה פירות כאלו אמר שעדיין לא שבע. הגמרא מדייקת בלשונו של רבי יוחנן האם אמר שלא ניזון מהפירות או שלא שבע מהם.

שבועה שלא אוכל כיכר זו. אדם שנשבע על פת 'שלא אוכל כיכר זו' – מותר לערב בפת הזו, מכיון שמשפיק בכך שהפת ראויה לאחרים באכילה. אבל אם נשבע 'כיכר זו עלי' אסור לערב בה, מכיון שאסר עליו את כל ההנאה המגיעה מהפת, והרי נהנה מכך שהיא משמשת לו לעירוב.

אי הכי אדתני.. לפלוג וליתני בדידה. ישנו כלל בלימוד המשניות והברייתות, שאם התנא יכל לחלק את הדין באותו מקרה עצמו, הוא לא היה מחפש מקרה אחר לכתוב בו את הדין השונה. לעינינו, התנא כתב בתחילה שהנודר מן הכיכר מותר לערב בה, ואח"כ כתב שאם אמר 'כיכר זו הקדש' אין מערבין בה כי לא מערבים בהקדשות. אם נרצה ללמוד את כוונת התנא בדין הראשון של הברייתא, בנודר **אכילה** מן הכיכר - הרי יכל התנא לכתוב את החילוק שלא מערבים בכיכר האסור הנאה, בנודר **הנאה** מן הכיכר (שאמר כיכר זו עלי), ומדוע הוצרך לכתוב מקרה חדש של כיכר הקדש?

חיסורי מיחסרא והכי קתני. הגמרא מבארת שיש חיסרון מילים בלשון הברייתא, וכוונת הברייתא שלא רק האוסר את הכיכר באכילה מותר לערב בה, אלא גם האוסר אותה עליו בהנאה הרי הוא כמי שאסרה על עצמו באכילה.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

מערבין לנזיר בין ולישראל בתרומה. ב"ה סוברים שמספיק שהמאכלים ראויים לאנשים אחרים באכילה, אבל ב"ש סוברים שצריכים להיות ראויים לאדם המניח את העירוב. אמנם גם המניח עירוב בשביל יום כיפור מועיל עירובו אפילו שאינו יכול לאכול, כי ב"ש סוברים שסוף היום קונה את העירוב (ולא תחילת היום הבא) וממילא בזמן הנחת העירוב הוא היה ראוי לאכילה. אבל יין לנזיר ותרומה לישראל שאף פעם אינם ראויים להם באכילה לא.

חנניה אומר. לדעת חנניה בית שמאי סוברים שאדם לא יכול לערב ע"י הנחת מאכל בסוף התחום, או ע"י שהייה שם בזמן בין השמשות של כניסת שבת. אלא הוא צריך להביא לשם את מיטתו ואת כלי תשמישו, ואז נחשב הדבר שקובע את שביתתו בשבת שם. לפי זה אם שבת שם בבגדים שחורים וחזר לביתו לאחר מכן, ולמחרת רוצה ללכת מחוץ למקום ששבת אתמול (שיש לו אלפיים אמה נוספים לכל כיוון) בבגדים לבנים - אסור לו לעשות כן, מכיון שהבגדים הללו לא שבתו שם אתמול.

סומכוס אומר בחולין. סומכוס חולק על ת"ק בכך שלא מערבים לישראל בתרומה, אבל מודה שמערבים לנזיר ביין. החילוק ביניהם הוא שנזיר יכול להישאל אצל חכמים על נדרו ולהתיר אותו ואז יהיה היין ראוי לו, ומכיון שיכל לעשות כן - ב'בין השמשות' שהוא זמן קניית העירוב - נחשב שהעירוב ראוי לו. אבל תרומה אם ישאל עליה אצל חכמים הרי יהפכו הפירות בחזרה ל'טבל' (פירות שלא הופרשו מהם תרומה) האסור באכילה.

ואין לומר שיפריש על הטבל הזה מהפירות שבביתו מכיון שאסור להפריש 'שלא מן המוקף' כלומר מפרי על פרי כשאינם סמוכים זה לזה באותו כלי.

אלא שעדיין לכאורה יכול להישאל על התרומה, ולאחמ"כ להפריש מפירות הטבל שבידו תרומה זה על זה, וכך ישארו בידיו חלק מן הפירות שמותרים באכילה. ואם כן מכיון שיכל לעשות כן בין השמשות נחשב הדבר לראוי לו?

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

יש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם. יש מידות שאמרו חכמים שמשערים אותם באופן סוביקטיבי כל אדם לפי גודלו. כמו למשל קמיצת ה'מנחה' הנעשית בכף ידו של הכהן, וכן 'מזון שתי סעודות לעירוב'. משנה זו היא אליבא דסומכוס, הסובר שצריך לערב בעירוב שראוי לאדם המערב עצמו ולא מועיל שהעירוב ראוי לאחרים, ומשום כך גם שיעור העירוב נמדד לפי האדם המערב.

בית הפרס: שדה שהיה בה קבר, והשדה נחרשה עם הקבר שבתוכה. מדאורייתא השדה טהורה, ורבנן טמאו את השדה מחשש שמא שבשחרשו את השדה נחרש גם הקבר והתפזרו העצמות, וכשילך בשדה יזיז עצם כשעורה, ויטמא. (עצם כשעורה - הוא שיעור של טומאה למסיט / מזיז עצם).

מִנְפַח אדם בית הפרס והולך: רבנן התירו (לאדם שהולך לדבר מצוה) ללכת בבית הפרס, ע"י שמנפח בפיו (וי"א במפוח) על האדמה שלפניו, כדי לראות האם יש שם עצם כשעורה.

בית הפרס שנקדש טהור: שדה שהיא 'בית הפרס' והרבה אנשים הולכים שם ברגליהם, אנו תולים ואומרים שכל העצמות התרסקו ואין שם יותר עצם כשעורה, ולכן השדה טהורה.

מכיון שהכהן יכול לנפח בפיו את בית הפרס וללכת שם, הרי המקום ראוי לו, ולכן העירוב המונח שם מועיל בשבילו.